

ACC. N:R M. 14041: 1-8.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Yngve Danielsson, Disö*
Härad: *Albo* Berättare: *Gustaf Eng, "*
Socken: *Stenbrohult* Berättarens yrke: *knekt, fjärd. man*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1874* i *Stenbrohult*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Som notknekt i Stenbrohults socken. s. 1-8.

(Inlämnat av kyrkoherde E. Sandgren från Stenbrohults studiecirkel.)

Skriv endast på denna sida

M. 14041.

Landskap: Småland

Berättare: *Gustaf Lund.*

Härad: Allbo

Berättarens yrke: *Rökt, färdriksman*

Socken: Stenbrohult

Berättarens adress: *Bergin, Diö*

Uppteckningsår: 1954.

Född år *1874* i *Stenbrohult*

Upptecknare: *Yngve Danielsson, Diö.*

Några glimtar ur roteknektens liv i helg och söcken

i Stenbrohults socken.

ACC. N:R M. 1.4041:/.
/

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I Stenbrohults socken finns endast två gamla f.d.

troteknektar kvar i livet.

En av dessa, Gustav Eng, är över 80 år gammal. Den gamle f.d. roteknekten och f.d. fjärdingsmannen har på ålderns dagar drabbats hårt av ödet. Han sitter numera enbent i en rullstol, rak i ryggen och med obruten andlig hälsa mediterar och berättar han om tider som flytt. Om roteknektens liv i helg och söcken.

Fria uppt.

År 1893, på vintern, städslade han sig till roteknekt i socknen. Inmönstringen skedde i Liatorp under kapten Rappes befäl. Kapten Rappe, var på den tiden bosatt i Älmhult. Legan, städslepengar, 10 kronor utbetalades vid detta samlingsmöte. I och med erhållen roteknektavärdighet, flyttade den nya knekten in i knektatorpet "Engadal" i Tångarna by.

Detta knektatorp omfattade 7 tunnland oeg 10 kappland jord. Stugan bestod av ett stort "stuerum" en "farstukammare" och kök. En skylt fanns på gaveln av huset, som angav att soldattorpet tillhörde 7:de kompaniet. Här, på detta torp efterträdde han sin namne, korpral Eng. De voro inte alls släktbefryndade, trots

ACC. N:R M. 1.4041:2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

namnligheten. Eng är ett typiskt knektanamn. Och trots befälets
uppsinningsrikedom kunde det tydligen inte undvikas att samma
namn utdelades till mer än en roteknekt. Befälet tilldelade, var-
ligen, den nyinryckta knekten hans knektanamn.

Om knekten, vilket inte var så ovanligt, ej gillade
det namn han begåvats med, utan önskade ett annat namn, som till-
talade honom bättre, hjälpte detta föga. "Du har fått ditt namn,
därmed basta". Militär disciplin och ordning måste råda. Och i
egenskap av soldat var roteknekten även underkastad denna de-
talj, av militär disciplin.

När upptecknaren av dessa rader för första gången stod i
stram givakt i ett långt ^{led} av värnpliktiga, hände en uppmuntrande epi-
sod, som alluderar till detta ämne. Kaptenen gick sakta, med
bister uppsyn längs ledet. Medan de värnpliktiga i stram givakt,
fick nämna sina namn. Plötsligt hörs med hög röst tre mannar,
efter varandra presentera sina namn: Ring, Kling, Klang. ~~Snitten~~ *Snitten*
i ledet. Kaptenen stannade och med skärpa i rösten ber han få
höra namnen igen. Samma resultat: Ring, Kling, Klang. Då spred sig

ACC. N:R M. 14041:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

ett förstående leende över kaptenens ansikte "Gott", sa han. "Här har vi tydligen, i dessa tre mannar, eliten av mitt kompani. Edra förfäder har varit knektar, eller hur? Detta bejakades av de tre "knekaättlingarna". Då har ni gott påbrå, fortsatte han. De gamla knektarna var av "kärnvirke". Häre hade kaptenen säkerligen rätt. Det bevisas bäst av det faktum att de allra flesta av knektarna uppnådde mycket hög ålder.

Rotebönderna voro skyldiga att vara behjälpliga med skötseln av jordbruket på soladttorpet, när så var behövt. Men, det var inte ofta rotebönderna insåg detta. Följden blev att många roteknektar tröttnade på detta system. Och så småningom önskade friköpa knektatorpet.

Så skedde med Engadal, detta knektatorp friköptes. Roteknekten Eng blev erbjuden korpralskap. Men avböjde. Jordbruket fordrade sin man hemma. Hjälpen uteblev i stor utsträckning från rotebönderna. Vidare önskade vår roteknekt i så stor utsträckning som möjligt vara hemma hos familjen. Hustruns arbetsbörda var stor. Och kunde, när knekten fullgjorde beväringmötena, över-

ACC. N:R M. 14041: 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

stiga vad hon orkademed. Rotebönderna hade inspektionrätt över soldattorpet. De gingo "husesyn" ett par gånger om året.

Knæktens mundering förvarades hemma på torpet. Lätt åtkomligt. Denna bestod av en blå uniform med blanka knappar, ett gevär samt en tornister. Den senare användes flitigt som jaktväska, när knekten jagade vilt i de ^{enst}resliga skogarna, som omgärdade torpet. Spänningen var stor, hos familjemedlemmarna, när jägaren var hemkommen från jakten. En hare, tjäder eller orre var ett välkommet tillskott i husmors gryta.

Det första beväringmötet omfattade 67 dagar. Detta möte var det mycket svårt att bli befriad ifrån. De längsta beväringmötena omfattade 103 dagar. Under denna tid föll det på hustruns lott, med hjälp av barnen, att helt sköta soldattorpet. Men tiden red fort även på den tiden. Och slutligen randades dagen när roteknekten väntades hem. Då var det glädje i torpet.

Beväringmötena innebar inte bara möda och strapats. Kosten var riklig och god. Ärter och fläsk fanns på den militära matsedeln varje torsdag. En traditon, som bevarats intill

4

ACC. N:R M. 14041:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

våra dagar, inom det militära.

Större manövrar förekom. Dessa kunde räcka i 11 dagar.

Vid dessa tillfällen etablerades samarbete med flottan. Så länge manövern varade blev det sämre med mathållningen. Både kvantitativt och kvalitativt. Allt bröd bakades ute i det fria.

Under fritiden vilade beväringarna. Man låg och dāsade.

Men - åman anordnade dans också. Och tog sig en svängom. Två långa "ölbord" anordnades. Öl fanns alltid på lager och serverades knektarna, om de så önskade. Likaså brännvin. Men de fingo själva betala ur egen kassa.

Regementschef var "tjocke" Rappe. Bataljonschef: major Rappe. Och slutligen kompanichef: Kapten Rappe. Samtliga dessa officerare var omtyckta av knektarna.

En högtidlig händelse på året var det när roteknekten hämtade julakosten hos rotens bönder. Denna hämtades i en påse. Knektatorpet Engadalsrotekrets omfattade 6 rotebönder, eller "roteställen". Men - påsen var välspäckad när sista stället lämnades. Då innehöll den "knektakakor" d.v.s. (brödkakor) julljus,

5

ACC. N:R M. 14041:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6

malt och köttstycken eller korb. Mat och brännvin bjöds på varje ställe. Det var en angenäm dag i roteknektens liv. Men soldaten Eng önskade kontant betalning, lön, istället för julakost.

Detta beviljades honom slutligen. Han tillerkändes 150 kronor om året. Den slutgiltiga lönen översteg aldrig 600 kr. om året.

Roteknekten Eng begärde, och beviljades avskedspasset i förtid.

Efter 15 års tid som roteknekt. Så lång tid måste en roteknekt ha bakom sig för att erhålla förtidspension. Han erhöll avskedspasset år 1907 med bibehållen förtidspension. Avskedspasset

var högtidligt. Då avtackades knekten i erkännsamma ordalag av befälet. Och man tog ett rörande avsked av sina knektakamrater.

Vid uppställning till kyrkoparad skulle alla knektar närvara. Putsade och "paradgranna" i uniform. Men ej klädda i gevär. Geväret fick stanna hemma. Katen Rappe anlände i full parduniform. Och med lång "nompa" i mössan. Han möntrade sina stronga mannar. Varefter man tågade in i kyrkan. De två nedersta bänkarna i kyrkan, till höger när man steg in i densamma voro reserverade för knektarna och kallades för "knektabänkar."

ACC. N:R M. 14041: 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Men- högtidligt tyckte knektarna att det var. Trots att man
enbart var hänvisade till de sämsta platserna inne i templet.
Säreget nog. Ty roteknekten var både aktad och respekterad.
Hans sociala ställning hörde inte till de allra högsta i socknen.
Men han var i det allmännas tjänst. Och hans yrke omgavs med
en viss nimbus och värdighet. Många knektar hade förvärvat sock-
nens förtroende. De utnämndes ofta, efter sin avgång, till sock-
nens fjärdingsmän. Vid auktioner anlätades de ofta till ropare.
De få, f. d. roteknektar, som leva kvar i vårt land, är de
sista representanter för en gångens tids kulturmönster. Ett mi-
litärt kulturmönster, som verkar rena idyllen., jämfört med våra
dagars militära kulturmönster: atom- och vätebomber. Vars medel
och mål, slutligen, tycks leda till en hela mänsklighetens om-
fattande "jätteharakari". De gamla f. d. roteknektarna rista be-
tänksamt på huvudet. Inte av rädsla för egen del. Ty de hava
fullgjort sitt värv, sitt pass, med heder. Nej, de tänka på de
efterkommande släktleden. Det enda ett land äger av verkligt
värde. Ty, dessa representera framtiden. Socknens framtid.

7

ACC. N:R M. 14041:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landets framtid. Och de skola föra vårt rika kulturarv vidare.

Generation efter generation. Skall människan, slutligen i sin
grähslösa självviskhet avbryta denna länk? Denna kulturkedja?

Göra detta för alltid och oåterkalleligt? Och härmed själv
förverkliga orden:

Sit transit gloria mundi.

"Och då skola himlarna med dånande hast förgås och him-
lakropparna upplösas av hetta. Och jorden och de verk, som äro
därpå, brännas upp". Pet. 2, 3:10.

8